

Bojczuk, Hanna

Towarzystwo Medyczne Wileńskie - pierwsze półwiecze (1805-1850) : zarys dziejów

Medycyna Nowożytna 7/2, 75-85

2000

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hanna Bojczuk

Towarzystwo Medyczne Wileńskie – pierwsze półwiecze (1805–1850). Zarys dziejów*

Tradycje polskiego szkolnictwa wyższego w Wilnie sięgają 1579 roku, kiedy to król Stefan Batory (1533–1586) przekształcił założone w 1570 roku kolegium jezuickie w Akademię Wileńską. W 1780 roku na zlecenie Komisji Edukacji Narodowej, w Wilnie utworzono Wydział Lekarski Akademii Wileńskiej, do której włączono przeniesioną z Grodna Szkołę Lekarską. Po reformach Komisji Edukacji Narodowej Akademia Wileńska w 1781 roku przyjęła nazwę: Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego. W latach 1796–1803 występowała pod nazwą: Szkoła Główna Wileńska. Po rozbiorach Szkołę tę przekształcono w Cesarski Uniwersytet Wileński, który w 1832 roku, w ramach represji po upadku powstania listopadowego, na długie lata został zamknięty. Pozostawiono tylko Wydział Lekarski i Teologiczny, które w 1832 roku przekształcono w Akademię Medyko-Chirurgiczną i Akademię Duchowną. W 1842 roku władze carskie przeniosły Akademię Medyko-Chirurgiczną z Wilna do Kijowa, tworząc tam Wydział Lekarski Uniwersytetu Św. Włodzimierza. Dopiero w

* Referat wygłoszony na sesji naukowej Zakładu Historii Nauk Medycznych IHN PAN na temat „Lekarskie środowisko Wileńszczyzny w XIX i XX wieku”.

Jędrzej Śniadecki

Józef Frank

Jan Fryderyk Wolfgang

1919 roku, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości nastąpiło reaktywowanie polskiego Uniwersytetu Wileńskiego, który działał do 1939 roku. W latach 1940–1944 Uniwersytet ten prowadził konspiracyjne nauczanie¹.

Po otwarciu w 1803 r. Uniwersytetu, zaproszono do obsady katedr Wydziału Lekarskiego znanych w świecie naukowym profesorów, którzy następnie wykształcili zastępy zdolnych lekarzy i godnych siebie następców. Między innymi byli to tacy uczeni, jak: chemik Jędrzej Śniadecki (1766–1838), rodem ze Żnina, od 1796 roku kierownik Katedry Chemii i Farmacji Szkoły Głównej Litewskiej, później Uniwersytetu Wileńskiego; doktor filozofii i medycyny August Becu (1771–1824), rodem z Grodna, który w Szkole Głównej Wileńskiej w 1797 r. został mianowany zastępcą profesora materii lekarskiej, patologii i terapii, a w 1802 roku objął katedrę patologii, higieny i policji lekarskiej; doktor medycyny, internista Jan Frank (1745–1821), Austriak, który po przybyciu do Wilna objął katedrę patologii i terapii szczegółowej. Katedrę tę po kilku (10) miesiącach przekazał swemu synowi Józefowi Frankowi. Doktor medycyny Józef Frank (1771–1842), po objęciu utworzonej przez ojca katedry zaainspirował wileńskie środowisko lekarskie i aptekarskie do utworzenia w Wilnie, w celach samokształceniowych naukowego towarzystwa lekarskiego. Propozycja Franka spotkała się z przychylnym przyjęciem i w dniu 23 października 1805 roku, w prywatnym mieszkaniu Franka zebrało się 15 osób na pierwsze posiedzenie organizacyjne Towarzystwa. W grupie założycieli oprócz lekarzy: Augusta Becu,

¹ K. Brożek, *Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, „*Annales Academiae Medicae Silesiensis*”, Katowice 1999, vol. 38–39, s. 116–117.

Józefa Franka, Jędrzeja Śniadeckiego, Jana Brauna, Eliasza Enholma, Herza Heimana, Jakóba Liboszyca, Jana Lobenweina, Andrzeja Matuszewicza, Jana Szlegela, Ferdynanda Spitznagla i Jana Szymkiewicza było trzech aptekarzy: Jan Wolfgang, Karol Wagner i Grzegorz Gutt. Na posiedzeniu tym Frank przedstawił projekt utworzenia w Wilnie naukowego towarzystwa lekarskiego, w celu zachęcenia lekarzy i aptekarzy do pracy naukowej, podnoszenia własnych kwalifikacji zawodowych, prowadzenia działalności na rzecz poprawy stanu zdrowia ludności całej Litwy. Założyciele Towarzystwa opracowali Ustawy, w których m.in. szczegółowo określono zadania Towarzystwa. W pierwszym paragrafie Ustaw napisano: „Towarzystwo zatrudniać się ma przedmiotami tyczącymi się jedynie medycyny, chirurgii i nauki aptecznej: Celem Jego będzie przykładać się wspólnie ku doskonaleniu tych umiejętności”. Paragraf trzeci Ustaw brzmiał: „Pisma które przez Towarzystwo czytane być mają, mogą być napisane w językach łacińskim, polskim, francuskim lub niemieckim”. Projekt Ustaw podpisali m.in. August Becu, Józef Frank, Grzegorz Gutt, Jan Lobenwein, Jędrzej Śniadecki, Jakób Szymkiewicz i Jan Wolfgang. Car Aleksander I, podpisem z dnia 26 maja 1806 roku Ustawę zatwierdził.

Pierwsze, oficjalne posiedzenie Towarzystwa odbyło się w dniu 11 października 1806 roku również w mieszkaniu Franka. Na posiedzeniu tym ustalono, że dzień 12 grudnia (data urodzin cara) będzie rocznicą narodzin Towarzystwa. A dzień 12. każdego miesiąca będzie dniem posiedzeń naukowych. Posiedzenia nadzwyczajne, sprawozdawczo-wyborcze miały odbywać się 25 października każdego roku. Na posiedzeniu w dniu 11 października 1806 roku uzupełniono skład Zarządu Towarzystwa przez wybór skarbnika. Został nim aptekarz Grzegorz Gutt. Na kolejnym, drugim posiedzeniu Towarzystwa, w listopadzie 1806 r. postanowiono wydrukować w języku polskim i francuskim 500 egzemplarzy Ustaw i rozesłać je do urzędów, uczelni, towarzystw naukowych oraz uczonych w kraju i za granicą. Zatwierdzono też pieczęć Towarzystwa i napis na pieczęci „Sigillum Societatis Medicae Vilnensis”. Wysłano też prośbę do dyrektora poczty o zwolnienie korespondencji Towarzystwa od opłat. Na następnych posiedzeniach uchwalono prenumeratę zagranicznych czasopism lekarskich. Postanowiono, że ważniejsze odczyty i referaty będą zamieszczane w miejscowej prasie, albo będą wysyłane do redakcji wydawnictw zagranicznych. Przygotowano też plan uroczystości związanych z otwarciem Towarzystwa i przyjęto kolejnych trzech nowych członków. Między nimi profesora Lu-

Jan F. Niszkowski (1774-1816)

dwika Bojanusa (1776–1827), rodem z Alzacji, który na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wileńskiego początkowo był profesorem weterynarii, później anatomii porównawczej. Poza tym przyjęto młodego chirurga Jana Niszkowskiego (1774–1816), który w październiku 1806 roku powrócił do Wilna z kilkuletniej naukowej podróży zagranicznej po Europie, oraz Litwin, doktora filozofii i medycyny Benedykta Borsuka (1780–1808), adiunkta w katedrze medycyny sądowej Uniwersyte-
tu². Uroczyste rozpoczęcie działalności Towarzystwa odbyło się w bibliotece Uni-

wersyteckiej 12 grudnia 1806 r. W uroczystości tej m.in. uczestniczył gubernator wojenny Rymkij-Korsakow, lekarze, farmaceuci i szereg „znakomitych obywateli” wileńskich, licznie zaproszeni goście. W czasie tej uroczystości Józef Frank odczytał tekst Ustaw Towarzystwa. Jędrzej Śniadecki wygłosił po polsku odczyt pt. „O pożyteczności towarzystw lekarskich”, a wiceprezes Jan Lobenwein odczytał napisaną w języku francuskim rozprawę „O wakcynie”³. Na posiedzeniu w styczniu 1807 roku zatwierdzono, opracowany przez filologa Gotfryda Groddecka (1762–1825), projekt dyplomu wręczanego nowym członkom Towarzystwa. Do 1820 roku na dyplomie tym, poza napisem, był umieszczony rysunek przedstawiający boginię Izydę z gałązkami wawrzynu i palmami oplecionymi wężem.

Młode Wileńskie Towarzystwo Lekarskie szybko zyskało rozgłos w państwie rosyjskim i całej Europie. Wielu wybitnych lekarzy rosyjskich i europejskich zgłaszało się do Towarzystwa zasilając szeregi członków korespondentów. Duże znaczenie w zyskaniu rozgłosu Towarzystwa miały osobiste stosunki profesorów wileńskich, takich jak Śniadecki, Frank, Bojanus, którzy podczas studiów zagranicznych poznali wielu wybitnych lekarzy. Dzięki tym kontaktom Towarzystwo zaprosiło do swego grona znanych w świecie medyków. Już w 1807 roku, wśród członków korespondentów byli tacy lekarze, jak: wynalazca szczepionki ospy

² Jubileusz Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, „Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego” 1926, R. II, s. 1–15; W. Zahorski, *Zarys dziejów Cearskiego Towarzystwa Lekarskiego w Wilnie (1805–1897)*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego”, t. 93, 1897, s. 610–625.

³ S. Konopka, *Polskie Towarzystwa Lekarskie w XIX w.*, „Polski Tygodnik Lekarski”, 1966, z. 20, s. 737–738.

ochronnej Edward Jenner (1749–1823), znakomity niemiecki lekarz Krzysztof Huffeland (1762–1836), włoski chirurg i anatom Antoni Scarpa (1747–1832), rosyjski lekarz Matwiej Jakowlewicz Mudrow (1772–1831) z Moskwy i wielu innych. Pod koniec 1807 roku Towarzystwo liczyło 61 członków, w tym 21 z Wilna i okolicy oraz 40 członków-korespondentów zamieszkałych w cesarstwie rosyjskim i za granicą.

Posiedzenia Towarzystwa odbywały się w pomieszczeniach Uniwersytetu. Zwykle po zagajeniu prezesa informowano o zauważonych w mieście przypadkach chorobowych, sposobach leczenia, czytano rozprawy, wygłaszano odczyty (zwykle po łacinie), referowano treść artykułów zamieszczonych w zagranicznych wydawnictwach lekarskich. Po dyskusji następowała część administracyjna, podczas której czytano protokół z poprzedniego posiedzenia, korespondencję, przedstawiano kandydatury na nowych członków Towarzystwa.

Wileńskie Towarzystwo Lekarskie zyskało szczególną sławę dzięki szkole Józefa Franka, która przyczyniła się do ostatecznego pogrzebania terapii opartej na teorii Johna Browna (1735–1788) polegającej na stosowaniu kilku leków (wysokoku i maku). Kilka lat później, dzięki Jędrzejowi Śniadeckiemu odstępiono od wywołującej dużo sporów teorii fizjologa Franciszka Broussaisa (1772–1832), według której wszystkie choroby były zależne od stopnia podrażnienia błony śluzowej jelit. Choroby te leczono puszczaniem krwi lub też przystawianiem pijawek.

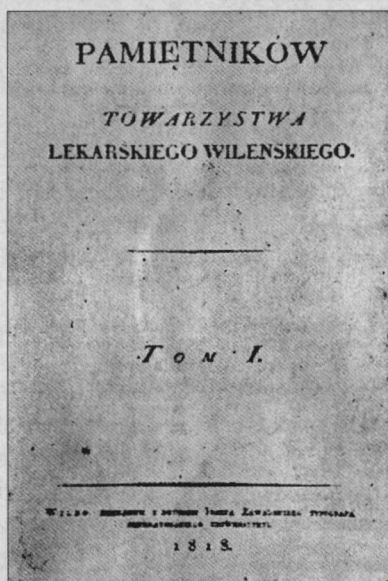
Warto zwrócić uwagę na fakt, że Towarzystwo Lekarskie Wileńskie rozpoczęło swoją działalność w bardzo trudnym okresie nie tylko dla Wilna, ale też dla całej Litwy. Były to bowiem czasy wojen napoleońskich. W ślad za nadciągającym wojskiem do Litwy docierały też różne choroby. W 1807 roku w Wilnie pojawiła się epidemia płonicy, tyfusu plamistego i krwawej biegunki. W 1808 roku zaczął panować dławiec, inaczej krup.

W 1809 roku członkowie Towarzystwa Józef Frank i August Becu założyli w Wilnie Instytut Szczepienia Ospy Ochronnej, tzw. Instytut Wakcynacji. W tym samym czasie Towarzystwo zaczęło gromadzić i opracowywać materiały do statystyki lekarskiej. Dziełem Towarzystwa było też, opracowane pod kierunkiem Jędrzeja Śniadeckiego, polskie mianownictwo lekarskie i chemiczne. Członkowie Towarzystwa propagowali zasady higieny, prowadzili badania stanu zdrowia mieszkańców Wilna i okolic oraz uzdrowisk, takich jak Druskienniki, Birsztany i Stokliszki. Opiniowali projekty władz dotyczące m.in. usytuowania w Wilnie szpitali dla

rannych i chorych żołnierzy. Uzasadniali niebezpieczeństwa wybuchu epidemii w mieście.

Od 1809 roku członkowie Towarzystwa, oprócz wygłaszanych na posiedzeniach referatów i odczytów, demonstrowali chorych, omawiali ciekawe przypadki chorobowe, przebieg ich leczenia, dyskutowali nad preparatami patologicznymi, informowali o treści artykułów zamieszczonych w prasie lekarskiej. W posiedzeniach tych, oprócz członków Towarzystwa, brało też udział liczne grono studentów medycyny, którzy w ten sposób uzupełniali zdobytą na uczelni wiedzę lekarską⁴.

W 1818 roku członkowie Towarzystwa publikowali swoje prace naukowe m.in. w miejscowych wydawnictwach, takich jak „Dziennik Wileński”, „Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej...”, „Kurier Wileński”. W 1818 roku Towarzystwo przystąpiło do wydawania swojego czasopisma. Był nim „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Wileńskiego”. W skład pierwszego komitetu redakcyjnego tego wydawnictwa weszli: August Becu, Józef Frank, Mikołaj Mianowski i Michał Homolicki. „Pamiętnik” ten ze względów politycznych postanowiono wówczas ofiarować carowi Aleksandrowi I. Dokonano tego za pośrednictwem Ministra Spraw Duchownych i Oświaty, któremu przekazano egzemplarz „Pamiętnika” wraz z prośbą o nadanie Towarzystwu tytułu „Ce-

⁴ Z. Michalski, *Polskie Towarzystwa Lekarskie*, „Medycyna”, 1938, z. 17, s. 545; W. Zahorski, op.cit., s. 629–632, 637; *Jubileusz...*, s. 4.

sarskie". Prośba Towarzystwa została przyjęta i od 19 listopada 1819 roku Towarzystwo zaczęło używać nazwy „Cesarzskie Towarzystwo Lekarskie Wileńskie”. Wówczas też zmieniono napis na pieczęci na: *Cesareae Societas Medicae Vilnensis*. Jednocześnie usunięto rysunek bogini Izdy. W tym samym 1819 roku w łonie Towarzystwa aptekarze: Grzegorz Gutt, Karol Wagner i Jan Wolfgang utworzyli Wydział Farmaceutyczny, pierwsze polskie zrzeszenie farmaceutów, które w 1820 roku zaczęło wydawać „Dziennik Farmaceutyczny Wileński” (1820, 1821). Po upływie dwóch lat, w 1822 roku oba te czasopisma z przyczyn organizacyjnych połączono. Towarzystwo wydało trzy roczniki nowego czasopisma pt. „Dziennik Medycyny Chirurgii i Farmacji” (1820, 1823, 1830). We wstępie do nowego Dziennika Jędrzej Sniadecki m.in. napisał „Ze szkoły naszej Lekarskiej wychodzi corocznie kilkadziesiąt... wolno praktykujących medyków... A tylko tutejsza szkoła trudniła się pierwiastkową ich nauką, tak radaby opatrywać ich i nadal nowym zapasem wiadomości i obeznawać z postępami umiejętności, której się poświęcili”⁵.

W 1831 roku Towarzystwo liczyło 306 członków, w tym 80 miejscowych lekarzy i farmaceutów, 103 korespondentów z cesarstwa oraz 123 członków zagranicznych. W 1832 roku liczba członków spadła do 206, w tym 31 miejscowych, 84 z cesarstwa i 91 członków zagranicznych. W tym właśnie 1832 roku, po zamknięciu Uniwersytetu Wileńskiego, Towarzystwo zawiesiło swoją działalność wydawniczą. Wznowiło ją dopiero w 1838 roku publikując prace swoich członków w łacińskojęzycznym czasopiśmie pt. „*Collectanea Medico-Chirurgica*” (1838 r.). Żywość tego wydawnictwa był bardzo krótki. Ukazał się tylko jeden tom. Powodem zawieszenia czasopisma był brak zgody cara na publikowanie prac członków Towarzystwa. Szanse na druk upadły całkowicie w 1842 roku, po przeniesieniu Uniwersytetu Wileńskiego do Kijowa. Wówczas protokoły posiedzeń Towarzystwa zamieszczano w rosyjskojęzycznym „*Druhu Zdorovija*”. Po likwidacji Uniwersytetu dużym problemem dla członków Towarzystwa było utrzymanie Biblioteki, w której znajdowało się ponad 8000 tomów książek i czasopism. Towarzystwo nie miało też miejsca na posiedzenia. Po wielkich staraniach w końcu uzyskano zgodę na pomieszczenie zbiorów Towarzystwa w Bibliotece Uniwersyteckiej. Wówczas przystąpiono też do urządzenia gabinetu anatomiczno-patologicznego, a później też gabinetu farmaceutycznego. Zajęto się uporządkowaniem archiwum Towarzystwa. Latem 1845 roku Towa-

⁵ Tamże; W. Zahorski, op.cit., s. 637; S. Konopka, op.cit., s. 738.

rzystwo opracowało projekt walki z panującą wówczas w Wilnie krwawą biegunką.

Gdy w następnym, 1846 roku w Wilnie pojawiła się epidemia ospy, Towarzystwo zajęło się wyjaśnieniem tej kwestii i ponownymi szczepieniami ochronnymi. W tym samym 1846 roku Towarzystwo przystąpiło do uporządkowania ekspedycji leków z aptek, przygotowania do druku nagromadzonych materiałów naukowych m.in. referatów, odczytów i rozpraw. Przygotowaniem materiałów do druku zajął się profesor Adam Adamowicz (1802–1881), który w latach 1846–1862 wydał pięć tomów „Praktycznych postrzeżeń niektórych lekarzy”⁶.

W tym czasie w Towarzystwie sporo uwagi poświęcano operacjom kamieni pęcherzowych. Na posiedzeniu w dniu 12 października 1846 roku profesor Adamowicz czytał np. referat pt. „Wiadomości historyczne, tyżące się kamieni pęcherzowych i operacji kamienia w Wilnie”. W 1848 roku w Wilnie wybuchła nowa epidemia cholery. Fakt ten przyczynił się do ożywienia pracy w Towarzystwie, które w działalności zespołowej widziało szansę skutecznej walki z tą chorobą. Ponadto zastanawiano się wówczas nad projektem opracowania, wspólnie z Towarzystwem Lekarskim Warszawskim, słownika polskiej terminologii lekarskiej. Na początku następnego półwiecza (po 1850 r.), w wyniku rozporządzenia miejscowej władzy, ograniczającej działalność polskich środowisk na wileńszczyźnie, znacznie osłabiła aktywność Towarzystwa. Zmniejszył się skład Towarzystwa, z którego usunięto język polski. Na posiedzenia przychodziło bardzo mało (od 4 do 6) osób. W latach 60. protokoły Towarzystwa publikowano w języku rosyjskim. Jedyłą oznaką jego działalności był udział w walce z kołtunem. Towarzystwo wyznaczyło wówczas nagrodę za pracę na ten temat. Otrzymał ją w 1876 roku lekarz warszawski dr Henryk Dobrzycki (1843–1914)⁷.

Warto dodać, że w latach 50. w „Pamiętniku Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego” zamieszczano „Wiadomości o czynnościach Cesarskiego Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego”. W „Wiadomościach” tych informowano o aktualnym składzie Zarządu Towarzystwa, liczbie członków, odczytach, chorobach spotykanych w Wilnie, epidemiach i ich zwalczaniu, uwagi na temat medycyny ludowej, prenumeracie czasopism, darach dla Biblioteki Towarzystwa i jego Muzeum, wyborach nowych członków i stanie finansowym. Z informacji tych wynika, że w 1845 roku

⁶ *Jubileusz...*, s. 6–7.

⁷ Tamże; Z. Michalski, op.cit., s. 545.

Cesarskie Wileńskie Towarzystwo Lekarskie miało zaledwie 38 członków miejscowych oraz 146 korespondentów. W następnym, 1846 roku Towarzystwo liczyło 35 członków miejscowych i 158 korespondentów⁸.

W 1853 roku Towarzystwo założyło „Złotą księgę” rejestru nowych członków. W tym samym, 1853 roku zostało zmuszone do opuszczenia dotychczas zajmowanych pomieszczeń. Wówczas to, dzięki staraniom doktora Stanisława Wikszemskiego (1807–1875), Towarzystwo znalazło schronienie w audytorium farmakologicznym, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), gdzie przetrwało do 1897 roku, kiedy to ówczesny prezes Towarzystwa, profesor Aleksander Januszkiewicz (1872–1955), uzyskał na terenie Uniwersytetu inne pomieszczenie.

W 1855 roku Towarzystwo skupiało w swoich szeregach już 400 członków, w tym 66 miejscowych, 219 korespondentów i 126 zagranicznych. Obchodziło wówczas jubileusz 50-lecia istnienia.

Wileńskie Towarzystwo Lekarskie, pierwsze polskie lekarskie towarzystwo naukowe było początkowo jedynym tego rodzaju towarzystwem w kraju i w całym Imperium Rosyjskim. Utworzenie go było możliwe dzięki sprzyjającym warunkom. Wilno w krótkim czasie stało się bardzo żywym ośrodkiem naukowym. Pierwsze półwiecze istnienia Towarzystwa należy do najlepszego okresu jego działalności. Od początku wspierało go grono profesorów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Wileńskiego. Po zamknięciu Uniwersytetu w 1831 roku, dzięki istnieniu Akademii Medyko-Chirurgicznej, Towarzystwo nadal przejawiało żywą działalność aż do 1842 roku. Kiedy uczelnia została ostatecznie zamknięta i profesorów rozproszono po całym kraju, byt Towarzystwa został zagrożony, a liczba członków Towarzystwa znacznie zmalała. Wegetacja Towarzystwa trwała do 1885 roku. Od tego roku zaczyna się ponowny jego rozwój uświetniony uroczystym obchodem jubileuszu 90-lecia istnienia. W czasie tych uroczystości dr Władysław Zahorski odczytał, opracowany przez siebie, „Zarys dziejów Cesarskiego Towarzystwa Lekarskiego w Wilnie za lata 1805–1897”. W pracy tej opisał działalność Towarzystwa od początku jego istnienia, zamieścił listę członków i spis prac ogłoszonych drukiem.

Vilnius Medical Association – The First Half-Century (1805–1850)

Summary

Vilnius Medical Association, the oldest scientific medical association in Poland and in the Russian Empire, was founded for the purposes of self-development in 1805 on the initiative of an Austrian professor of pathology and detailed therapy, Józef Frank (1771–1842). From its beginnings, the association acted for the good of society and science, independently of political conditions and with varying intensity. Apart from doctors, it also included pharmacists who contributed towards raising the standard of pharmacy in Lithuania.

The first half-century of its existence constitutes the most fruitful period of activity as it was supported by professors of the then Medical Department of Vilnius University.

At that time the Association established its regulations, founded the Library, and published „Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego” (Journal of Vilnius Medical Association, 1818 and 1821), „Pamiętnik Farmaceutyczny” (Pharmaceutical Journal, 1820 and 1821), „Dziennik Medycyny Chirurgii i Farmacji” (Journal of Medicine, Surgery and Pharmacy, 1820, 1823 and 1830), as well as „Collectanea Medico Chirurgica”, 1838.

It also began gathering and analysing data for medical statistics, as well as developing Polish medical and chemical nomenclature.

The Association re-organised shipments of medicines from pharmacies. It endeavoured to raise the standard of medical knowledge in the Vilnius area, combated epidemics of plague, cholera, scarlet fever, smallpox, typhus, diphtheria, dysentery and monitored occurrences of plica.

It also established the first Institute of Vaccination against Smallpox in Vilnius (1809); carried out scientific research on health resorts at Druskienniki, Birsztany and Stokliszki; promoted hygiene and examined the health of the inhabitants of Vilnius and the surrounding area as well as endorsed authority decisions related to the location of temporary military hospitals.

At its meetings, members of the Association discussed their own medical cases as well as methods of treatment, presented the most recent reports in the medical literature, combated obsolete theories and scientific systems and established cooperation with other scientific associations in the country as well as abroad.

World famous scientists were also members of the Vilnius Medical Association.

Wilnaer Ärztgesellschaft – die erste Jahrhunderthälfte (1805–1850)

Zusammenfassung

Die Wilnaer Ärztgesellschaft als älteste ärztlich-wissenschaftliche Gesellschaft in Polen und im gesamten Russischen Reich wurde 1805 mit dem Ziel der Selbstbildung auf Initiative eines Österreichers, des Professors für Pathologie Josef Frank (1771–1842) gegründet. Diese Gesellschaft arbeitete seit Beginn ihres Bestehens und unabhängig von den wechselhaften politischen Bedingungen für das gesellschaftliche Wohl und die Wissenschaft. Neber Ärzten trafen sich hier Pharmazeuten, die zur Hebung des Niveaus der Pharmazie in Litauen beitrugen.

Die erste Jahrhunderthälfte bildet den fruchtbarsten Zeitabschnitt in der Tätigkeit der Gesellschaft, da sie unterstützt wurde durch Professoren der damaligen Medizinischen Fakultät der Universität Wilna.

In dieser Zeit arbeitete die Gesellschaft ihre Statuten aus, richtete ihre Bibliothek ein, gab die Zeitschriften „Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego (1818, 1821), „Dziennik Medycyny Chirurgii i Farmacji“ (1820, 1823, 1830) und „Collectanea Medico-Chirurgica“ (1838) heraus. Begonnen wurde mit der Sammlung und Bearbeitung von Materialien zu einer medizinischen Statistik, zu einer polnischen medizinischen und chemischen Terminologie. Ausgestellt wurde eine Sammlung von Medikamenten aus Apotheken. Man bemühte sich ferner um eine Hebung des Niveaus medizinischen Wissens im Wilnaer Gebiet, bekämpfte Seuchen wie Pest, Cholera, Scharlach, Pocken, Typhus, Diphtherie und rote Ruhr, führte Studien zum Weichselzopf durch. Eröffnet wurde in Wilna ein Institut für Pockenschutzimpfung (1809). Man betrieb wissenschaftliche Forschungen über die Kurorte in Druskienniki, Birsztany und Stokliszki. Propagiert wurde Grundsätze der Hygiene, erforscht wurde der Gesundheitszustand der Bevölkerung von Wilna und Umgebung. Man begutachtete auch Entscheidungen der Machthaber hinsichtlich der Dislozierung von Feldlazaretten.

Die Mitglieder der Gesellschaft verhandelten auf den Sitzungen den Verlauf von Krankheitsfällen und diskutierten über Heilverfahren. Sie referierten die neusten Erkenntnisse aus der medizinischen Literatur, bekämpften veraltete Theorien und wissenschaftliche Systeme. Sie knüpften eine Zusammenarbeit mit anderen wissenschaftlichen Gesellschaften im In- und Ausland an. Die Mitglieder der Wilnaer Ärztgesellschaft waren Gelehrte von Weltruf.